

Asia Sitaatti

Hakija A

Annettu 19.8.1987

Tiivistelmä *A oli toimittanut Malmsten-biografian ja hänellä oli toimittajana itsenäisen tekijänoikeus teokseen varsinaisen kirjoittajan ohella. Teoksesta oli otettu toiseen teokseen tekijänoikeuslain 14 §:n mukaisia lainauksia. Lainausten yhteydessä ei ollut mainittu lähdeteosta eikä A:n nimeä. Teoksen toimittajat ja kustantajat olivat menettelleet tekijänoikeuslain 26 §:n 2 momentin vastaisesti ja loukanneet A:lle kuuluvia moraalisia oikeuksia.*

SELOSTUS ASIASTA

A on vuonna 1964 toimittanut Georg Malmstenin elämäkertateoksen "Duurissa ja Mollissa", jonka on kustantanut Kustantamo B.

D:n vuonna 1986 julkaisemaan, X:n ja Y:n toimittamaan Iskelmän kultaiseen kirjaan on otettu viisi lainausta yllä mainitusta Rahikaisen teoksesta. Iskelmän kultaisen kirjan ensimmäisessä painoksessa ei sitaattien yhteydessä eikä lähdeluettelossa mainita A:ta tai teosta, josta sitaatit on otettu. Iskelmän kultaisen kirjan toisessa painoksessa on A:n ja lähdeteoksen nimi mainittu. Arvostellessaan Iskelmän kultaisen kirjan Helsingin Sanomissa 28.9.1986 Pirkko Kotiranta kirjoittaa: "Lähteen mainitsematta jättäminen on pikemminkin sääntö kuin poikkeus ja se jättää ikävän maun; moni sitaatti on tuttu jo muualta eikä omien haastattelujen ja lainausten rajaa erota. Kirjallisuusluettelo palvelisi käyttäjiä eikä silti tekisi hallaa 'populaarille' otteelle. Nyt muualta lainattu tulee virheellisesti ymmärretyksi X:n ja Y:n tuottamana."

A on neuvotellut D:n kanssa 1. painoksessa käytettyjen, laittomaksi katsomiensa sitaattien korvaamisesta. D ei ole suostunut korvaukseen.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeuslain 14 §:n nojalla on julkistetusta teoksesta lupa hyvän tavun mukaisesti ottaa lainauksia tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa. Iskelmän kultainen kirja on suomalaista iskelmämusiikkia laajasti sanoin

ja kuvin esittelevä 537-sivuinen kronikka. Duurissa ja Mollissa on niinkään runsaasti kuvitettu 175 sivua käsittävä, Georg Malmstenin elämää käsittelevä muistelmateos, jonka toimittajaksi on merkitty A. Iskelmän kultaiseen kirjaan on lainattu A:n toimittamasta teoksesta viisi eri sitaattia, yhteensä 69 riviä eli kaikkiaan runsaan sivun verran tekstiä. Sitaateista, jotka ovat lähinnä Malmstenin omia muistelmia kolmea on käytetty Georg Malmstenin tuotantoa kuvaavassa osassa ja kahta muualla kirjan tekstissä. Pisin viidestä sitaatista on Iskelmän kultaisessa kirjassa otettu Malmsténia esittelevän luvun loppuun, joka on otsikoitu "OMIN SANNOIN". Tämä osuus on kirjoitettu yhdistämällä kaksi A:n toimittamasta kirjasta otettua lainausta. Sitaateista ilmenee, että ne ovat Malmstenin omia lausuntoja, mutta lähdeosteista ei mainita.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, ettei ole täysin selvää, kuka on kirjan "Duurissa ja mollissa" varsinainen tekijä. Kirjan voidaan katsoa olevan lähinnä Malmstenin ja A:n yhteisteos, johon molemmilla on tekijänoikeus. Kiistatonta on kuitenkin, että A:lla on itsenäinen toimittajan tekijänoikeus teokseen.

Sitaatin laajuus

Vaikka A ei ole pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa siitä onko sitaatti laajuudeltaan lain mukainen, siitä on kuitenkin syytä lausua. Laissa ei ole voitu asian laadun vuoksi asettaa sallitulle lainaukselle tarkkoja rajoja. A:n toimittama kirja on ainoa olemassaoleva Malmsten-biografia. Tästä syystä on laajahkojenkin sitaattien käyttö hyväksyttävää etenkin, kun ne lähes kaikki ovat Malmstenin minä-muotoista kerrontaa. Tämän vuoksi tekijänoikeusneuvosto katsoo, ettei tarkoituksen edellyttämää laajuutta ole ylitetty ja sitaatit näiltä osin ovat tekijänoikeuslain 14 §:n mukaisia. Samanlainen periaatekantana on omaksuttu myös korkeimman oikeuden vuonna 1971 tekemässä ratkaisussa (KKO 1971 II 44).

Moraaliset oikeudet

Tekijällä on teokseensa paitsi yksinoikeus määrätä siitä, myös persoonallisesta suhteestaan teokseen johtuvia moraalisia oikeuksia. Tekijällä on oikeus valvoa teoksen käyttöä ja oikeus tulla mainituksi sen tekijänä. Tekijänoikeuslain 26 §:n 2 momentin mukaan on teosta toisintettaessa lähde mainittava siinä laajuudessa ja sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii. A:n toimittamaa teosta on käytetty lähteenä Iskelmän kultaisen kirjan 1. painoksessa ilman, että tekijän nimeä olisi mainittu. Näiltä osin ovat Iskelmän kultaisen kirjan toimittajat ja kustantaja menettäneet edellä mainitun säännöksen vastaisesti ja sitaatti loukkaa siten A:lla toimittajana olevaa moraalista oikeutta. Tekijänoikeuslain 57 §:n mukaan teosta vastoin tekijänoikeuslakia käyttävä on velvollinen suorittamaan käyttämisestä tekijälle kohtuullisen hyvityksen. Sitaatin käyttämisestä Iskelmän kultaisessa kirjassa ei siten ole suoritettava korvausta, mutta sen sijaan kyllä

siitä mahdollisesta vahingosta, jonka nimen mainitsematta jättäminen on kirjan toimittajalle aiheuttanut.

Tekijänoikeusneuvosto ei ota kantaa mahdollisen korvauksen suuruuteen. Laittoman sitaatin käyttöä koskevia vakiintuneita korvauserusteita ei ole olemassa. Korvauksen suuruus on siten osapuolten vapaasti sovittavissa.